

Ministeren vil forbyde gødskning og sprøjtning af § 3 beskyttede arealer

Det rejser en række faglige spørgsmål om effekt, virkning og konsekvenser.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Sammendrag

- Ministerens forbud hviler på en forkert udlægning af, hvilken effekt et forbud mod gødning af §3 arealerne har
- De beskyttede arealer, der hidtil har været gødet har en ringe biodiversitet
- De arealer, hvor et evt. gødskningsforbud vil træde i kraft, har så ringe naturværdi, at de ikke vil kunne opnå tilskud til pleje af arealerne. En kontinuert pleje vil være en forudsætning for, at arealerne på sigt vil kunne bidrage væsentligt til biodiversitet.
- Det vurderes, at mellem 45.000 – 54.000 ha, der i dag er registreret som §3 beskyttede arealer, har en gødningskvote og dermed vil blive ramt af forbuddet.
- Det anslås, at der vil være et tab på mellem 0 – 5.000 kr. pr./ha. Et gennemsnitligt estimat er et tab på ca. 1.500 kr./ha. Hertil kommer et, ikke uvæsentligt, værditab på jorden som følge af et gødningsforbud.
- Registreringen af §3 beskyttet natur hviler på et kommunalt skøn. Grundlaget for skønnet hviler på en vejledning fra 1993, og der er intet lovfastsat formkrav til registreringerne. Derfor vil der fortsat være varierede tolkninger af, hvornår et areal er omfattet af en beskyttelse.
- Skal det varslede forbud om gødning og sprøjtning på §3 arealer gennemføres, vil der ud fra en faglig vurdering være behov for en lovrevision med langt klarere retningslinjer for, hvilken natur, der er omfattet af beskyttelse.
- Hvis forbuddet vedtages får §3 registreringerne en umiddelbar retsvirkning og er ikke længere bare en **vejledende registrering** uden umiddelbar retsvirkning.

Ministerens udmelding

Miljøministeren har varslet et forbud mod sprøjtning og gødskning af §3 arealer. Ministeren fremhæver en undersøgelse fra DCE, Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet som en af de væsentligste begrundelser for det kommende forbud - i ministerens pressemeddelelse hedder det, at: *”undersøgelsen viser, at spredning af gødning kan have medvirket til et tab på 44 procent af insekter, dyr og planter på ferske enge i forhold til enge, som ikke er blevet gødet.”*

- Når det gør så stor skade på de vilde dyr og planter, så mener jeg ikke, at det skal være muligt at sprøjte og gøde Danmarks mest værdifulde natur. Så jeg vil fremsætte et lovforslag, der gør det forbudt at bruge sprøjtegifte og gødning på vores beskyttede naturområder. Det er vigtigt, da vi må og skal beskytte vores mest sårbare natur og de mange sjældne og truede dyr og planter, som knytter sig til disse naturområder, siger miljøminister Kirsten Brosbøl.

Se nyhedsmeddelelsen på [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Denne udlægningen er fagligt set en fordrejning af det, der står i DCEs notat. Som det udlægges af ministeren, kan det opfattes som om, landbrugspraksis på de beskyttede arealer har medført skade på artsdiversiteten. Det er derfor vigtigt at understøtte, at der i DCEs undersøgelse **ikke er tale om et reelt tab** på beskyttet natur, men en sammenligning af forventet artsdiversitet på en gødet eng versus en ugødet eng - [læs notatet her](#).

Kulturenge med beskeden naturværdi blev også omfattet af §3

Det er kun de §3 arealer, der allerede ved beskyttelsens indførelse (eller senere indtræden) blev gødsket og sprøjtet, som fortsat må gødes og sprøjtes. Man valgte ved lovens indførelse at lade bl.a. de ferske enge blive omfattet af §3 beskyttelse, selvom de blev gødet og sprøjtet. At der er §3 beskyttede naturarealer med ringe naturværdi, skyldes derfor i høj grad, at man ved lovens indførelse valgte at medtage disse arealer i beskyttelsen - for eksempel de gødede kulturenge som i øvrigt også må omlægges, hvis det har været hidtidig praksis. Disse arealer er og var, naturligt nok, langt mere artsfattige end ugødede arealer, der aldrig har været omlagt.

Blev der udpeget for mange arealer med for ringe kvalitet?

Det er samfundsmæssigt fornuftigt, at politikerne søger omkostningseffektive løsninger og naturligt at sætte ind, der hvor de store værdier og potentialer ligger i forvejen. Ikke mindst i lyset af, at der er politiske mål om at standse tilbagegangen i biodiversitet. Men det er væsentligt at påpege, at det ikke er gødede kulturenge og lignende, der rummer den mest sårbare natur - eller har det største umiddelbare potentiale i forhold til at sikre biodiversiteten. Derimod har f.eks. mange af strandengsarealerne en væsentlig betydning i forhold til fuglelivet, ligesom alle engene kan have kulturhistorisk og landskabelig værdi, men det er uafhængigt af, om arealerne bliver gødet eller ej. Det handler mere om driften på arealerne, en drift som, der er risiko for opgives, hvis forbuddet træder i kraft.

Omkostningseffektive prioriteringer

For at sikre, at tilskud til naturpleje går til de mest værdifulde naturarealer, bliver der, fra 2015, indført et nyt prioriteringssystem. Systemet bygger på en faglig vurdering af, hvor den mest værdifulde natur ligger. Ud fra det nye system - High nature value - HNV værktøjet - kan man prioritere tilskud til naturpleje til de arealer, der har den største naturværdi. Prioriteringssystemet skal bruges til at prioritere plejeindsatsen uden for Natura 2000-områderne. Konsekvensen er, at der kun vil være ca. 58.000 ha ud af de samlede ca. 208.000 ha plejekrævende §3 områder uden for Natura 2000-områderne, hvor der alene kan søges tilskud i 2015. Det vil dog helt sikkert ikke være de gødede og sprøjtede §3 arealer, der kan opnå tilskud til pleje.

Hvis forslaget vedtages, er konsekvensen, at man på den ene side forbyder den hidtidige drift på en række arealer uden kompensation til de berørte landmænd, samtidig med at de samme landmænd får at vide, at disse arealer er af en så ringe kvalitet, at staten ikke vil give tilskud til pleje af dem. Hvis naturværdier skal fremmes, så de reelt bidrager til biodiversiteten, så er det dog helt afgørende, at naturarealerne plejes enten ved afgræsning eller slæt.

Konsekvenser for landbrugsdriften

En analyse fra Videncentret for Landbrug viser, at der er mellem 45.000 – 54.000 ha, der i dag er registreret som §3 beskyttede arealer, som også har en gødningskvote. På en stor del af de arealer, der vil blive ramt af et gødningsforbud, er der derfor i dag en, ikke uvæsentlig, landbrugsmæssig interesse. Et estimat foretaget af Videncentret for Landbrug viser da også, at det kan have alvorlige konsekvenser for nogle landbrugsbedrifter, hvis et sådan forbud træder i kraft. Afhængig af hidtidig udnyttelse af arealerne, alternative afsætningsmuligheder af gylle, nedsat udbytte på arealerne m.m. vil der anslået være et tab på mellem 0 – 5.000 kr. pr./ha. Et gennemsnitligt estimat vil ligge på et tab på ca. 1.500 kr./ha. Hertil kommer et, ikke uvæsentlig, værditab på jorden som følge af et gødningsforbud.

Hvornår er arealer omfattet af §3 beskyttelse

Naturarealerne er i dag vejledende registreret. Beskyttelsen blev gennemført uden kompensation til den enkelte lodsejer, idet man tillod, at den hidtidige drift kunne fortsætte og registreringen derfor i sig selv ikke havde nogen umiddelbar retsvirkning. Et forbud mod gødsning og sprøjtning vil derimod få en umiddelbar retsvirkning.

Ud fra konkret vurdering af en række §3 afgørelser, vurderer vi, at den vejledende registrering af beskyttet natur er af varierende kvalitet. Naturstyrelsens netop afsluttede opdatering rummede ikke en nøje gennemgang af alle arealer og var ikke baseret på et formål om at træffe afgørelse om status, men alene en opdatering af den vejledende registrering. En del arealer er i dag fortsat registreret alene på luftfotolkning, andre er besigtiget og registreret på grundlag af et skøn. Men netop grundlaget for skønnet hviler fortsat alene på en vejledningstekst fra 1993, og der er intet lovfastsat formkrav til registreringerne.

Registreringerne har med tiden fået indirekte retsvirkning via anden lovgivning, og det har allerede medført en bekymrende retstilling for lodsejere, se [artiklen om ny-registrering af overdrev og naturtilstandsvurderingssystemet](#). Dette forstærkes væsentligt med miljøministerens forslag.

Skal det varslede forbud om gødning og sprøjtning på §3 arealer gennemføres, vil der ud fra en faglig vurdering være behov for en lovrevision med langt klarere retningslinjer for, hvilken natur der er omfattet af beskyttelse, fordi registreringerne får en umiddelbar retsvirkning og ikke bare længere er **vejledende registreringer** uden umiddelbar retsvirkning. Alternativt kan såvel landmænd som kommuner komme til at bruge rigtig meget tid på at vurdere, diskutere og køre sager omkring kulturrenge - og dermed komme til at bruge meget tid på de dårligste naturarealer frem for, at tiden bliver brugt på at sikre pleje og beskyttelse af de mest værdifulde naturarealer.